

تحلیل جنسیتی هزینه کرد و پس انداز پول در خانواده‌های تهرانی

سهیلا علیرضائزاد^{۱*}، سحر خاکپور^۲

چکیده

پول و نحوه هزینه کرد آن از عواملی است که می‌تواند در خانواده تنش‌هایی گاه عمیق ایجاد کند و از این رو مهم است که به چگونگی هزینه کرد و ماهیت آن توجه شود. این مقاله درباره چگونگی تفاوت‌ها و شباهت‌های رفتار زنان و مردان با پول در خانواده، می‌پرسد. برای پاسخ به این پرسش از روش ترکیبی- مطالعه میدانی و پیمایش- استفاده شد. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساخت یافته و پرسش نامه بود. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که زنان معمولاً در مقایسه با مردان، پول را به مثابه پول خاص هزینه می‌کنند. همین ویژگی در انجام و هزینه کرد پس انداز و سرمایه گذاری نیز مشاهده می‌شود. سیاست گذاران مالی مردان اند؛ در حالی که زنان به مثابه مدیران خانواده، بر منابع محدودتری کنترل دارند. درک زنان و مردان از هزینه شخصی باهم متفاوت است. تمایل زنان به پس انداز و سرمایه گذاری با بالارفتن سن کم می‌شود و الگوی آن تغییر می‌کند؛ اما این روند در مردان مشاهده نمی‌شود.

کلیدواژگان

پول، جنسیت، زنان متأهل.

۱. دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

soal802001@gmail.com

shadi1980s@gmail.com

۲. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی- دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۴/۲۹، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۸/۹

بیان مسئله

با ورود پول به زندگی روزمره انسان‌ها در جهان امروز، روابط بین آنان تغییر کرد. اگرچه به نظر می‌رسد که پول به دلیل وجود ساختاری محاسباتی و منطقی، کلید بازار اقتصادی مدرن محسوب می‌شود، خارج از حوزه بازار نیز وجود دارد و عمیقاً از سوی عوامل ساختاری فرهنگی و اجتماعی شکل می‌گیرد [۴، ص ۴۸]. خانواده یکی از نهادهای مهمی است که بستری برای کنش‌های مرتبط با تولید و مصرف پول است. بخش بزرگی از تلاش‌های روزمره زنان و مردان برای به دست آوردن پول صرف می‌شود. داشتن پول و کنترل آن رضایت و شادمانی بسیاری در زندگی ایجاد می‌کند، از سوی دیگر این پدیده قادر است رابطه‌ای سالم را به سوی مرگ هدایت کند [۱۳]. پول برای حداکثر کردن رفاه جمعی اعضا وارد خانواده می‌شود و فرض می‌شود که بین همه اعضای خانواده به‌طور یکسان تقسیم می‌شود [۱۶، ص ۳۵۳]. اما این فرض در زندگی روزمره خانوادگی به چالش کشیده می‌شود. دسترسی و تصمیم‌گیری درباره پول بین اعضای خانواده برابر نیست. پرسش اصلی این است که تفاوت‌ها و شباهت‌های رفتار زنان و مردان درباره پول در خانواده چگونه است؟ آیا آنان به یک نوع پول دسترسی دارند و به گونه‌ای مشابه با پول رفتار می‌کنند؟

مبانی نظری

پول معمولاً به‌مثابه پدیده‌ای اقتصادی مدنظر قرار گرفته و جامعه‌شناسان اندکی به آن توجه کرده‌اند. زیمل از نخستین جامعه‌شناسی است که به پول و تأثیرات اجتماعی آن توجه کرد. اما زلیزر جنسیت را در دسترسی و اعمال کنترل بر پول مؤثر شمرد. به تدریج، توجه جامعه‌شناسانی مانند ولگر^۱ به تأثیر پول بر روابط عاطفی نزدیک در خانواده و قدرت جلب شد. همچنین، خشونت مالی به‌واسطه کنترل بر پول و تأثیر درآمد بالاتر زن در خانواده در مطالعات جدیدتر مدنظر قرار گرفت. در ایران به‌رغم توجه جامعه‌شناسان به سرمایه اقتصادی و جنسیت، به‌ویژه در بحث توانمندی زنان، مطالعات اندکی روی پول به‌مثابه یک مفهوم اجتماعی-جنسیتی انجام شده است. شادی‌طلب، مافی و دیگران درباره توانمندی اقتصادی زنان، به‌ویژه در ارتباط با بانک و صندوق‌های اعتبارات خرد، مطالعه کرده‌اند، اما این‌گونه پژوهش‌ها مستقیماً به پول نپرداخته‌اند. جهانگیری و همکاران مطالعه‌ای درباره مفهوم پول نزد زنان انجام داده‌اند، اما پژوهش حاضر به‌رغم توجه به تئوری زلیزر بیشتر به نحوه هزینه‌کرد و اعمال کنترل بر پول در نزد زنان شهر تبریز پرداخته است. نکته دیگر آن است که در این پژوهش مردان و نحوه نگاه آنان برای شناخت تفاوت‌ها، مدنظر قرار گرفته است.

1. Volger

پول مدرن و خانواده

زیمل معتقد است که پول انتزاعی‌ترین عنصری است که در زندگی انسان وجود دارد [ص ۱، ۶۰۰؛ ص ۵، ۴۱؛ ص ۱۳، ۳۶۴]. او می‌گوید پول در دنیای مدرن روابط بین افراد را برقرار می‌کند و افراد را با جریانی از کالاها و خدمات به هم پیوند می‌دهد [ص ۸، ۲۶۸]. همین نکته اهمیت پول را در خانواده افزایش می‌دهد. بلامستین و شوارتز^۱ بر این باورند که معمولاً زوجین در خانواده مایل نیستند درباره پول سخن بگویند، اما هنگامی که لازم است درباره مقادیر زیاد پول تصمیم‌گیری شود، بحث مهمی در خانواده ایجاد می‌شود که ارزش‌ها و باورهای طرفین را در مقابل یکدیگر طرح می‌کند [ص ۱۵، ۲].

زلیزر معتقد است که از نظر جنسیتی در تصمیم‌گیری درباره پول نابرابری وجود دارد. او می‌گوید اگرچه ظاهراً پول در دنیای امروز از نظر کیفی بی‌طرف است، از نظر فرهنگی بی‌طرف نیست. نوعی دوگانگی ظریف بین پول و ارزش‌های غیرپولی وجود دارد [ص ۱۶، ۳۴۸]. از این رو، انتظار می‌رود ارزش‌های غیرپولی در نحوه به‌دست‌آوردن و هزینه‌کردن پول مؤثر باشند. پس احتمالاً ارزش‌های فرهنگی شکل‌دهنده جنسیت می‌توانند معنای ویژه‌ای را بر درک و هزینه‌کرد پول تحمیل کنند. زلیزر به انواع متفاوتی از پول اشاره می‌کند. با توجه به تأثیر عوامل فرهنگی اجتماعی خاص، پول‌های خاص به لحاظ کیفی از هم متمایزند. پول خاص برای کاربران خاص تعریف می‌شود. کمیت‌های یکسان پول به روش‌های مشابه جمع زده نمی‌شود؛ مثلاً هزار دلار کادوی عروسی با هزار دلار قرض گرفته‌شده یکسان نیست. پول‌های متفاوت به صورت‌های متفاوت استفاده می‌شود [ص ۱۶، ۳۴۹]. بر این اساس، پول زن ممکن است به نحوی متفاوت از پول مرد دیده و هزینه شود. در این باره، بین دو مفهوم فرمانروایی^۲ و کنترل استراتژیک^۳ بر امور مالی خانواده و نیز مدیریت مالی به‌مثابه یک عملکرد اجرایی^۴ تفاوت وجود دارد. مفهوم اول دربرگیرنده آزادی برای اتخاذ تصمیمات عمده مالی از قبیل نظام تخصیص منابع و تصمیم‌گیری درباره میزان پولی است که باید برای فرد یا جمع خانواده هزینه شود؛ اما مفهوم مدیریت مالی شامل سازمان‌دهی پول برای تأمین اهداف روزانه است؛ درحالی‌که، محدودیت‌های استراتژیک تعیین‌شده مدنظر قرار می‌گیرد. از این رو، مدیریت و کنترل پول باید به‌مثابه دو عملکرد جداگانه درک شود. مدیریت فقط هنگامی ایجاد قدرت می‌کند که درباره مقادیر زیاد پول اعمال شود [ص ۱۵، ۱۲؛ ص ۳]. به‌طور سنتی، زنان بیشتر پول را مدیریت می‌کنند؛ درحالی‌که کنترل پول بیشتر یک حق مردانه مرتبط با نان‌آوری یا نان‌آور اصلی بودن است [ص ۱۵، ۴]. پس نحوه رفتار زنان و مردان با پول احتمالاً متفاوت است.

1. Blumstein and Schwartz
2. Exercising power
3. Strategic control
4. Executive function

پول و جنسیت

زلیزر بر این باور است که پول مفهومی اجتماعی، فرهنگی است که متغیرهایی مانند طبقه اجتماعی و جنسیت بر آن تأثیر دارد. به باور او پول می‌تواند براساس آنکه «چه کسی آن را به دست می‌آورد» و «چگونه خرج می‌شود» به انواع متفاوتی تقسیم شود. زلیزر پول را به دو دسته تقسیم می‌کند: ۱. پول برای هدف خاص و ۲. پول برای کلیه اهداف. به نظر او زنان معمولاً مالک «پول برای اهداف خاص‌اند» [۱۶، ص ۳۴۸]. پس می‌توان انتظار داشت که از نظر فرهنگی بین پول زن و مرد تفاوت وجود داشته باشد، زیرا آن‌ها احتمالاً به نحو متفاوتی پول را به دست آورده یا خرج می‌کنند و نیز سهم متفاوتی نیز از پول خانواده خواهند داشت [۱۶، ص ۳۴۹].

پول از نظر جنسیتی همچنین به پول دیدنی و پول نادیدنی تقسیم می‌شود که معمولاً پول زنانه از نوع پول نادیدنی است [۱۱]. به حساب نیامدن دارایی زن، هزینه‌شدن آن برای موارد خاص، که گاه غیرمهم به نظر می‌رسند، و نیز تلاش زن برای پنهان کردن آن از چشم مرد از دلایل ظهور پول نادیدنی زنانه است.

پاره‌ای مطالعات نشان داده است که در ایران معمولاً مرد نان‌آور اصلی خانواده است. از این‌رو، در نقش سرپرست به‌مثابه پدر، همسر یا قیم، منبع اصلی دسترسی زنان به پول است [۱۱]. از این‌رو، مرد به‌مثابه منبع دسترسی زن به پول مطرح است و این امر می‌تواند موجب کنترل ویژه مرد بر پول خانواده شود. پول خانگی - شامل پول زن، مرد، یا فرزندان - از پول‌های خاص است. استفاده از این پول تحت تأثیر عقاید زندگی خانوادگی، جنسیت، روابط قدرت و طبقه اجتماعی، قرار می‌گیرد؛ مثلاً، پولی که برای زن در نظر گرفته می‌شود - صرف‌نظر از مقدار آن - به طور سنتی برای خرید خاصی مثل لباس در نظر گرفته شده و جدا از پول «واقعی» است که شوهر کسب می‌کند. پول خانگی از سوی شوهر برای زن در نظر گرفته می‌شود و باید صرف مخارج خانه شود. برخی از مطالعات حاکی از آن است که عواید زنان تقریباً به‌طور اختصاصی در تأمین نیازهای جمعی خانواده، به‌ویژه آموزش و تغذیه کودکان، هزینه می‌شود [۳، ص ۷۲؛ ۶، ص ۱۹۶]. از این‌رو، می‌توان انتظار داشت که نحوه هزینه‌کرد پول نزد زنان و مردان متفاوت باشد. احتمالاً در صورت افزایش پول در دسترس زنان، ماهیت این پول کماکان به شکل پول با هدف خاص باقی می‌ماند.

روش پژوهش

این پژوهش با استفاده از طرح ترکیبی متوالی مطالعه میدانی و پیمایش انجام شد [۷، ص ۶]. ابزار گردآوری اطلاعات در مرحله اول، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تاریخیچه زندگی و در مرحله

دوم پرسش‌نامه بود [۲، ص ۳۳۶]. جمعیت در این پژوهش از زنان و مردان^۱ بالاتر از ۲۰ سال، که احتمالاً بیشتر می‌توانند درباره پول به‌طور مستقل تصمیم‌گیری کنند، تشکیل شده است.^۲ در بخش کیفی، از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد که شامل ۱۲ زن و ۱۰ مرد بود. با توجه به ماهیت پژوهش، در پیمایش، نمونه‌گیری سهمیه‌ای برای دستیابی به اعتبار درونی انجام شد و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران معادل ۱۹۶ تن، ۶۳ مرد و ۱۳۳ زن، تعیین شد.

یافته‌های پژوهش

انواع پول در دسترس زنان

در این پژوهش، چهار نوع پول در دسترس زنان شناسایی شد. بیشتر زنان در خلال مصاحبه اعلام کردند که مبلغی پول به‌منزله خرج خانه از همسرشان دریافت می‌کنند. خانم‌ها و آقایان پرداخت خرج خانه را جزء وظایف اصلی هر مرد متأهلی می‌دانند. این پول از موارد پول خاص بوده و برای موارد معین هزینه می‌شود. خانمی ۴۷ ساله می‌گوید:

شوهرم هر روز صبح مبلغی پول برای خرج اون روز خونه برای من می‌ذاره.

خانم ۳۲ ساله می‌گوید:

... همسرم مخارج خونه... رو تأمین می‌کنه...

آقای ۴۲ ساله می‌گوید:

هر ماه مبلغی به‌عنوان خرجی خونه به همسرم می‌دم...

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان خرجی دریافتی زنان از همسر در ماه

متغیر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
بدون دریافتی	۷	۵/۳	۵/۸
۵۰ تا ۱۰۰ هزار تومان	۳۹	۲۹/۳	۳۵/۲
۱۰۱ تا ۲۵۰ هزار تومان	۳۴	۲۵/۶	۲۸/۱
۲۵۱ تا ۵۰۰ هزار تومان	۲۰	۱۵	۱۶/۵
۵۰۱ هزار تومان و بالاتر	۲۱	۱۵/۸	۱۷/۴
جمع	۱۲۱	۹۱	۱۰۰

۱. گروه هدف در این مطالعه بانوانند، اما لازم بود برای درک درست از شرایط آنان، رابطه مردان و پول نیز مدنظر قرار گیرد.

۲. طبق گزارش مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، تعداد کل زنان و مردان بالای سن ۲۰ سال در شهر تهران ۳ میلیون و ۹۶۸ هزار و ۱۵۵ نفر است.

۳. دوازده تن از پاسخ‌گویان که مجرد بودند از محاسبه خارج شدند.

جدول ۱ نشان می‌دهد که به‌استثنای حدود ۵ درصد از زنان پاسخ‌گو، بقیه بانوان به نسبت‌های متفاوتی خرجی خانه^۱ می‌گیرند. پول توجیبی نوع دیگری از پول در دسترس زنان است. این پول خاص برای مخارج شخصی زنان، از سوی همسرانشان پرداخت می‌شود. خانمی ۳۹ ساله می‌گوید:

... هر ماه مبلغی به‌عنوان پول توجیبی خودم ازش می‌گیرم.

همه مردان با پرداخت پول توجیبی موافق نیستند. برخی از آنان معتقدند:

زنایی که خودشون حقوق و درآمدی دارن... نیاز به پول توجیبی ندارن.

برخی از مردان هم، در صورت امکان، پول توجیبی پرداخت می‌کنند. مردی می‌گوید:

من مبلغی کلی برای مخارج زنم در نظر می‌گیرم... اما اگه در طول ماه پول کم داشته باشم، از مخارج زنم کم می‌کنم.

خانم‌ها کمتر از پول توجیبی خود برای خانه خرج کنند، زیرا معتقدند مردان هنگامی که دچار مشکلات مالی می‌شوند، بلافاصله از پول توجیبی زنان کسر می‌کنند. داده‌های پیمایش نشان می‌دهد که بیشتر زنان پول توجیبی دریافت می‌کنند. بیش از ۶۱ درصد زنان کمتر از ۵۰ هزار تومان در ماه پول توجیبی می‌گرفتند. ۲۸ درصد بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار تومان و ۹ درصد زنان بیش از ۱۰۰ هزار تومان در ماه پول توجیبی می‌گرفتند. نوع دیگری از منابع مالی در دسترس زنان دریافت ارثیه یا هدیه از والدین به‌ویژه پدران است. خانمی ۵۴ ساله، که به‌تازگی مغازه‌ای از جانب پدر هدیه گرفته، می‌گوید:

حالا می‌تونم برای جهیزیه دخترم هرچی می‌خوام تهیه کنم.

زن جوانی می‌گوید:

پدرم از سهم کرایه آپارتمان‌هاش مبلغی برای من... در نظر گرفته... پول پدرم یه چیز دیگه‌ست.

برخی از خانم‌ها معتقدند این پول بدون توجه به میزان و مبلغ آن، نوعی دل‌گرمی برای آینده است. خانمی ۵۸ ساله می‌گوید:

اگه کمک مالی پدرم نبود... زندگی مالی من از هم پاشیده بود...

۱. ممکن است همه خرجی خانه در اختیار زن نبوده و او بخش کوچکی از هزینه‌ها را برعهده داشته باشد. در پیمایش اظهارنظر، خود زنان درباره خرجی خانه مدنظر قرار گرفته است و ما درباره چگونگی تقسیم آن بین زن و شوهر تدقیق نکرده‌ایم.

بیشتر خانم‌هایی که از ارثیه یا کمک مالی پدری (یا والدین) برخوردار شده‌اند، معتقدند که با استقلال نسبتاً زیادی درباره این نوع پول تصمیم می‌گیرند. خانم ۶۰ساله می‌گوید:

هر وقت درباره مبلغ اجاره‌بها یا ودیعه خونه پدری با همسر صحبت می‌کنم، برخلاف دیگر موارد مالی، می‌گه هر طور خودت صلاح می‌دونی.

آقای ۵۲ ساله گفت:

این پول سهم پدری خانممه، اختیار کامل داره.

از دیگر منابع مالی در دسترس زنان، مبلغی است که زنان در صورت اشتغال به‌منزله حقوق دریافت می‌کنند. در پیمایش، از بین پاسخ‌گویان زن، ۶۳تن شاغل و حقوق‌بگیرند. از بین خانم‌های شاغل و دارای درآمد ماهیانه، کسانی بودند که از ارثیه پدری نیز برخوردار بودند و از این طریق درآمد داشتند. برخی از آنان علاوه بر دو منبع پیشین، از همسرشان نیز پول توجیبی دریافت می‌کنند. بالاترین میزان دسترسی به پول در بین خانم‌هایی است که حقوق ماهیانه دریافت می‌کنند. نکته مهم دیگر در این باره وابستگی نداشتن این منبع به مردان خانواده است، که در زندگی اقتصادی زنان بسیار مهم است؛ زیرا ظاهراً ماهیتی از نوع پول برای همه موارد و پول دیدنی دارد.

زنان و مردان با پول خود چه می‌کنند

در بین زنان مصاحبه‌شونده، معمولاً نخستین اولویت هزینه پول، به فرزندان مربوط است. حتی خانم‌های خانه‌داری که در سنین بالاتر هستند نیز پس‌انداز اندک خود را صرف فرزندان‌شان می‌کنند. خانمی ۵۳ساله می‌گوید:

زمانی که دخترهام ازدواج نکرده بودن، پولی رو که از شوهرم می‌گرفتم صرف خورد و خوراک و پوشاک اون‌ها می‌کردم. بزرگ‌تر که شدن، صرف مخارج جهیزیه، الان هم باز براشون به عناوین مختلف یه چیزهایی می‌خرم...

خانمی ۵۸ساله تأکید کرد:

اگه مبلغ اندکی هم پس‌انداز کنم... برای مواقعی که یکی از بچه‌هام به پول نیاز پیدا می‌کنه...

خانمی ۴۸ساله می‌گوید:

از زمانی که بچه‌دار شدم تا به امروز تمام درآمدم رو برای فرزندم پس‌انداز کردم که همه اون رو... براش خرج کردم...

پرداخت هزینه‌های خاص خانه و همچنین تهیه هدیه برای اطرافیان، که بنا به باور زلیزر هر دو از نوع هزینه پول‌های خاص است، از مواردی است که خانم‌ها در مصاحبه بدان اشاره کرده‌اند. خانمی ۵۳ ساله می‌گوید:

تمام پولی که از مستأجرم می‌گیرم رو خرج می‌کنم، یا خرج بچه‌هام یا خرج خرید... وسایل خونه مثل ظرف و ظروف...

خانمی ۴۷ ساله می‌گوید:

پولم رو در بانک گذاشته‌م، ماهیانه سودش رو می‌گیرم، برای بچه‌هام خرج می‌کنم. حالا می‌تونم... هرچی بخوام هدیه بخرم...

همسر همین خانم گفت:

همسرم عادت داره پول‌هاش رو هدر بده، برای دیگران هدیه بخره... من نمی‌ذارم با پول‌های من این کارها رو بکنه...

خرید هدیه از دید برخی آقایان هدر دادن پول محسوب می‌شود. حال آنکه بیشتر زنانی که خودشان درآمدی دارند و می‌توانند درباره آن تصمیم بگیرند، به خرید هدیه اشاره کرده‌اند. خانمی ۳۴ ساله می‌گوید:

همیشه دوست داشتم از حقوقم برای مادر و پدرم هدیه بخرم...

خانمی ۳۸ ساله می‌گوید:

اگه هدایایی که می‌خرم برای شوهرم باشه... خیلی هم خوشحال می‌شه... برای دوستم یا برادرم... هدیه بخرم... این کار رو دور ریختن پول می‌بینه

مردی ۳۱ ساله می‌گوید:

هروقت منزل خواهر همسرم می‌ریم، باید هدیه‌ای هر چقدر کوچک هم شده بخریم. من زیاد به این کار تمایلی ندارم...

آقای ۴۲ ساله می‌گوید:

خانم اوایل ازدواج... این عادت رو داشت، اما... خرجی خونه رو به اندازه می‌دم که نتونه از این هدایا بخره...

در اینجا فرمانروایی مرد و نظارت کامل او بر مدیریت مالی زن در خانه به نمایش گذاشته می‌شود.

در خلال مصاحبه‌ها، کمتر مشاهده شده که خانمی با داشتن درآمد، در صورت نیاز، از هزینه کرد پول برای مخارج جاری خانه امتناع کند. خانمی ۲۵ ساله می‌گوید:

شوهرم همهٔ مخارج خونه رو تأمین می‌کنه، اما وقتی به خرید شیر یا پوشک برای پسرم نیازم، نمی‌تونم صبر کنم تا از شوهرم پول بگیرم... می‌خرم.

خانم ۳۸ ساله می‌گوید:

وقتی به تعاونی اداره می‌رم... مواردی رو که برای خونه نیازم می‌خرم.

آقایان نیز این نکته را تأیید می‌کنند. آقای ۴۲ ساله می‌گوید:

... می‌دونم اگه پول برای خرج خونه کم بیاد از پولی که برای خودش دادم خرج می‌کنه.

مرد جوانی می‌گوید:

می‌دونم که حقوق اندک من کفاف زندگی رو نمی‌ده... همسرم بیشتر مواقع مایحتاج خونه رو تأمین می‌کنه...

آقای ۳۲ ساله می‌گوید:

... کرایه خونه رو اون پرداخت می‌کنه و در هزینه‌های خونه... کمک می‌کنه.

به نظر می‌رسد که به‌رغم آنکه پول خانم‌های شاغل ظاهراً پول برای همهٔ اهداف است، اما به‌طور معمول، به شکل پول با هدف خاص و برای امور جاری خانه و با نظارت همسرانشان هزینه می‌شود.

با توجه به مصاحبه‌ها، پس‌انداز، انجام‌دادن کارهای خیریه و سفر از دیگر مواردی است که زن‌ها بخشی از پول خود را به آن اختصاص می‌دهند. خانمی ۵۷ ساله می‌گوید:

با پول خودم با دخترم به سفر کیش رفتم...

خانمی ۶۴ ساله می‌گوید:

الان بیشتر با پول خودم به سفر می‌روم...

داده‌های حاصل از پیمایش نیز با داده‌های مصاحبه‌ها همسوست. بیشترین پول خانم‌ها صرف مخارج خانه و فرزندان می‌شود. پس از آن، پس‌انداز مهم است که مجدداً صرف دو مورد اول می‌شود.

داده‌های پیمایش نیز نشان می‌دهد که درصد درخور توجهی از خانم‌های پاسخ‌گو مبلغ بسیار اندکی را صرف مخارج شخصی خود می‌کنند و بیشتر آن‌ها ترجیح می‌دهند که یا پس‌انداز داشته باشند یا درآمد خود را برای مخارج فرزندان هزینه کنند.

جدول ۲. توزیع فراوانی نحوه و نوع هزینه‌کرد پول از سوی زنان

متغیر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
مخارج خانه	۴۱	۳۰٫۸	۳۵
مخارج فرزندان	۳۳	۲۴٫۸	۲۸٫۲
علاق شخصی	۱۸	۱۳٫۵	۱۵٫۴
پس‌انداز	۲۵	۱۸٫۸	۲۱٫۴
جمع	۱۱۷	۸۸	۱۰۰

هزینه‌های شخصی زنان و مردان

میزان هزینه‌های شخصی از سن تأثیر می‌پذیرد. درصد خانم‌هایی که در سنین پایین ۴۵ سال هزینه‌هایی برای خود در نظر می‌گیرند بیشتر از خانم‌های بالای ۴۵ سال است. اغلب زنان پاسخ‌گو ماهانه بین ۵۰ تا ۲۰۰ هزار تومان مخارج شخصی دارند. اجرای کای اسکوتر در مورد رابطه بین سن زنان و میزان هزینه‌های شخصی آنان معادل ۳۹٫۵۳۹ با درجه آزادی ۱۴ و Sig=۰٫۰۰۱ است. یعنی با بالا رفتن سن، رفتار زنان درباره هزینه پول برای مصارف شخصی، تغییر می‌کند.

جدول ۳. جدول دوبعدی درصد مخارج شخصی خانم‌ها و سن

مخارج شخصی (هزار تومان)	گروه سنی				جمع
	۲۵-۳۵	۳۶-۴۵	۴۶-۵۵	۵۶-۶۵	
۰	۰٫۷	۱٫۶	۴٫۷	۲٫۳	۹٫۳
۵۰ تا ۲۰۰	۲۹	۱۱	۹٫۳	۲٫۳	۵۱٫۶
۲۰۱ تا ۴۰۰	۲۱٫۱	۵٫۴	۰٫۸	۰٫۸	۲۸٫۱
۴۰۱ تا ۶۰۰	۳٫۹	۱٫۶	۰	۰	۵٫۵
بیشتر از ۶۰۰	۳٫۹	۰	۰٫۸	۰٫۸	۵٫۵
جمع	۵۸٫۶	۱۹٫۶	۱۵٫۶	۶٫۲	۱۰۰

شایان توجه است که خانم‌ها علاوه بر هزینه تفریح و آرایش، هزینه‌هایی مثل خرید هدایا برای اطرافیان، مخارج فرزندان، خرید وسایل برای منزل و هزینه‌هایی برای پدر و مادر را جزئی از مخارج شخصی خود معرفی می‌کنند؛ در حالی که آقایان هزینه‌هایی از قبیل خرید داروهای انرژی‌زا، سیگار، باشگاه بدنسازی، میهمانی‌های دوستانه و... را هزینه‌های شخصی تلقی می‌کنند. آقای ۳۶ ساله می‌گوید:

هر ماه مبلغی رو صرف خودم می‌کنم. چون من هستم که هر ماه این همه ساعت کار می‌کنم... پس طبیعتاً سهم من بیشتره. مثلاً صرف مخارج باشگاه بدنسازی، خوراک، خرید داروهای انرژی‌زا و مخارجی مثل این‌ها.

آقایی ۳۸ ساله می‌گوید:

... مبلغی هم برای مخارج خودم مثل خرید سیگار یا کشیدن قلیان در نظر می‌گیرم...

جدول ۴. جدول دوبعدی رابطه‌ی مخارج شخصی آقایان و سن (درصد)

مخارج شخصی (هزار تومان)	گروه سنی				
	پاسخ‌گویان مرد	۲۵-۳۵	۳۶-۴۵	۴۶-۵۵	۵۶-۶۵
۰	۱,۶	۰	۰	۰	۱,۶
۵۰ تا ۲۰۰	۷,۹	۱۴,۲	۳,۲	۶,۳	۳۱,۶
۲۰۱ تا ۴۰۰	۱۲,۷	۱۹	۳,۲	۱,۶	۳۶,۵
۴۰۱ تا ۶۰۰	۴,۸	۳,۲	۱,۶	۰	۹,۶
بیشتر از ۶۰۰	۱۲,۷	۴,۸	۱,۶	۱,۶	۲۰,۷
جمع	۳۹,۷	۴۱,۲	۹,۶	۹,۵	۱۰۰

اجرای کای اسکوتر در مورد رابطه‌ی بین سن مردان و میزان هزینه‌های ماهانه‌ی شخصی آنان معادل ۱۵,۸۶ با درجه‌ی آزادی ۶ و $Sig=0,02$ است. بدین ترتیب، به‌رغم تفاوت در مبلغی که زنان و مردان جوان برای هزینه‌های شخصی خود اختصاص می‌دهند و نوع هزینه، هر دو جنس با بالا رفتن سن، میزان کمتری برای هزینه‌های شخصی خود اختصاص می‌دهند.

پس‌انداز

بخش مهمی از پول در اختیار زنان و مردان صرف پس‌انداز می‌شود. در بین زنان، خانم‌های جوان‌تر نسبت به مسن‌ترها تمایل بیشتری به پس‌انداز دارند. معمولاً خانم‌ها در اوایل زندگی مشترک، مایل‌اند برای آینده و رفاه بیشتر پول‌هایشان را پس‌انداز کنند. اما خانم‌ها در سنین بالاتر بیشتر پول‌هایشان را صرف مخارج خانواده و فرزندان، رفتن به سفر و اموری از این دست می‌کنند. خانمی ۶۰ ساله می‌گوید:

زمانی که جوان‌تر بودم، تموم پولی رو که از همسرم می‌گرفتم، به‌طور کامل پس‌انداز می‌کردم. الان همون پول رو برای مخارج سفرهام در نظر می‌گیرم و بخشی رو صرف امور خیریه می‌کنم.

خانمی ۴۸ ساله می‌گوید:

هرچی پس‌انداز داشتم، به پسرمدادم... الان کمتر پس‌انداز می‌کنم...

خانمی ۵۲ ساله می‌گوید:

تا قبل از ازدواج بچه‌ها پول‌ها رو برای اون‌ها پس‌انداز می‌کردم. اما الان بیشتر پولم رو خرج سفرهای زیارتی می‌کنم. بخش دیگه... صرف خرید وسایل خونه...

خانم ۵۷ ساله می‌گوید:

من مقدار اندکی پول پس‌انداز داشتم... برای روز مبدا طلا خریدم. وقتی دخترم می‌خواست ازدواج کنه... مقداری از طلاها رو فروختم و جهیزیه دخترم رو تهیه کردم.

خانمی ۶۰ ساله معتقد است:

در دوران جوانی پول پس‌انداز می‌کردم تا بچه‌ها در آینده روزگار خوشی داشته باشن، الان برای بچه‌ها خیالم راحت، پس‌انداز می‌خوام چی کار؟

در مقابل خانمی ۳۸ ساله می‌گوید:

... پولی رو که همسرم به من می‌ده پس‌انداز می‌کنم...

خانم ۲۹ ساله می‌گوید:

من سعی می‌کنم قسمت بیشتر حقوقم رو پس‌انداز کنم برای روز مبدا...

خانم ۳۸ ساله می‌گوید:

قسمت کمی از حقوقم رو خرج خودم می‌کنم... مابقی اون کلاً صرف بچه‌ها و پس‌انداز برای اون‌ها می‌شه.

خانم ۳۴ ساله می‌گوید:

اگه زن‌ها پس‌انداز نداشته باشن، از آینده امنیت خاطر ندارن.

داده‌های حاصل از پیمایش نشان داد که خانم‌ها در سنین بالا پس‌انداز به مراتب کمتری نسبت به خانم‌ها در سنین پایین دارند. هیچ‌یک از زنان ۵۶ تا ۶۰ سال بیش از ۴۰۰ هزار تومان در ماه پس‌انداز نداشتند و ۳۱ درصد زنان بین ۴۶ تا ۵۵ سال در این رده جا می‌گیرند. بیش از ۱۰ درصد زنان کمتر از ۴۵ سال در این گروه قرار دارند. البته بیشترین میزان پس‌انداز بین زنان کمتر از ۴۵ سال و در رده ۵۰ تا ۱۰۰ هزار تومان است، که حکایت از مقادیر اندک پول در دسترس زنان دارد. اجرای کای اسکوتر در مورد رابطه بین سن زنان و میزان پس‌انداز آنان معادل $۳۶/۳۶۳$ با درجه آزادی ۱۶ و $Sig=۰/۰۰۳$ است.

تعداد زنانی که پول خود را، هرچند به میزان کم، پس‌انداز می‌کنند در مقایسه با مردان بسیار بیشتر است. داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد که ۲۶/۴ درصد زنان در برابر ۶/۲ درصد مردان بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار تومان در ماه پس‌انداز می‌کنند. با توجه به تفاوت حدود

۲۰ درصد، این امر می‌تواند حکایت از منابع مالی کمتر زنان و اعمال مدیریت آنان بر مقادیر کوچک‌تر پول داشته باشد.

جدول ۵. جدول دویبعدی رابطه بین سن و پس‌انداز (درصد)

پس‌انداز	گروه سنی				
	۲۵-۳۵	۳۶-۴۵	۴۶-۵۵	۵۶-۶۵	جمع
۰	۰٫۸	۰	۲٫۴	۲٫۴	۵٫۶
۵۰ تا ۲۰۰	۲۵٫۲	۶٫۳	۶٫۳	۱٫۶	۳۹٫۴
۲۰۱ تا ۴۰۰	۱۵٫۷	۵٫۵	۲٫۴	۱٫۶	۲۵
۴۰۱ تا ۶۰۰	۸٫۷	۵٫۵	۱٫۶	۰٫۸	۱۶٫۶
بیشتر از ۶۰۰	۸٫۷	۱٫۶	۳٫۱	۰	۱۳٫۴
جمع	۵۹	۱۸٫۸	۱۵٫۸	۶٫۴	۱۰۰

جدول ۶. جدول دویبعدی رابطه جنسیت و میزان پس‌انداز

جنسیت	میزان پس‌انداز				
	۰	۵۰ تا ۱۰۰	۱۰۱ تا ۲۰۰	۳۰۰ تا ۳۰۰	بیشتر از ۳۰۰
زن	۳٫۶	۲۶٫۴	۱۹٫۷	۱۱٫۴	۷٫۸
مرد	۱	۶٫۲	۸٫۸	۷٫۲	۷٫۸
جمع	۴٫۶	۳۲٫۶	۲۸٫۵	۱۸٫۶	۱۵٫۶

جدول ۷. جدول دویبعدی رابطه جنسیت و میزان پس‌انداز (درصد)

میزان پس‌انداز	جنسیت	
	مرد	زن
پس‌انداز کم	۶	۱۶٫۸
پس‌انداز متوسط	۱۳٫۶	۴۳٫۵
پس‌انداز زیاد	۱۰٫۹	۹٫۲
جمع	۳۰٫۵	۶۹٫۵

داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد که با افزایش مبلغ پس‌انداز، از درصد زنان کاسته می‌شود. اما این روند نزد مردان مشاهده نمی‌شود. تفاوت رفتار زن و مرد درباره پس‌انداز با محاسبه کای اسکوتر به ارزش ۱۰٫۶۲، درجه آزادی ۴ و سطح معناداری ۰٫۰۳ تأیید می‌شود. برای فهم دقیق‌تر این تفاوت، شاخص میزان پس‌انداز ساخته شد. این شاخص به سه گروه پایین، متوسط و بالا، با حداقل امتیاز ۴ و حداکثر ۱۳، تقسیم‌بندی شد. کای اسکوتر با ارزش ۲۰٫۸۰۳، درجه آزادی ۸ و سطح معناداری ۰٫۰۰۸ حکایت از تفاوت رفتار زن و مرد درباره پس‌انداز دارد.

در جدول ۷، تفاوت روند پس انداز زنان و مردان^۱ بهتر به نمایش گذاشته می شود. مردانی که پس انداز متوسط دارند، اندکی بیش از مردانی با پس انداز زیاد است، اما میزان زنانی که پس انداز متوسط دارند بسیار بیشتر از پس انداز زیاد است؛ یعنی زنان پس اندازی در سطح کم یا متوسط دارند. اما بیش از نیمی از مردان پاسخ گو، پس اندازی در سطح متوسط و زیاد داشتند. با توجه به تفاوت حجم زنان و مردان در نمونه، پراکندگی هر جنس را در خودش با میزان پس انداز مدنظر قرار می دهیم.

جدول ۸. جدول دوبعدی فراوانی رابطه جنسیت و میزان پس انداز با توجه به پراکندگی در هر جنس (درصد)

پس انداز	جنسیت		جمع
	زن	مرد	
کم	۲۴,۲	۱۹,۶	۴۳,۸
متوسط	۶۲,۵	۴۴,۷	۱۰۷,۲
زیاد	۱۳,۳	۳۵,۷	۴۹
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۲۰۰

پراکندگی داده ها همان روند را در جدول ۸ نشان می دهد. بیشتر زنان پس اندازی در حد کم یا متوسط نشان می دهند، اما مردان پس اندازی در حد متوسط و زیاد به نمایش می گذارند.

تصمیم گیری درباره پس انداز: مصرف پول خاص

زنان برای روز مبادا پس انداز می کنند. این روز چه مشخصاتی دارد؟ خانمی ۴۸ ساله می گوید:

من پولم رو برای بچه ها پس انداز می کنم... جهیزیه برای دخترم... یا پسرم بخواد ازدواج کنه.

خانم ۳۷ ساله معتقد است:

پس اندازم در نهایت برای روزی است که خدای نکرده همسرم دچار مشکل مالی شود.

خانم ۵۲ ساله می گوید:

شوهرم یک سال تمام بیکار بود... پس انداز من زندگی م رو نجات داد.

خانمی ۴۷ ساله می گوید:

۱. شایان توجه است که حجم زنان در نمونه تقریباً دوبرابر مردان است.

... پول‌های پس‌انداز شده رو به خودش (شوهر) می‌دم، وقتی می‌خواست ماشین بخره، یا وقتی خونه رو می‌خواستیم عوض کنیم...

بیشتر مردان مصاحبه‌شونده از پس‌انداز همسران خود اطلاع داشتند و می‌دانستند که این پس‌انداز در نهایت یا برای کمک به آن‌ها صرف می‌شود یا مخارج فرزندان. نحوه هزینه پس‌انداز زنان نشان می‌دهد پول زن از نوع پول با هدف خاص است. نکته مهم آن است که نظارت همسر در این مورد برقرار است. خانم ۳۴ ساله، که به گفته خودش مبلغ درخور توجهی پس‌انداز دارد، می‌گوید:

همیشه از اینکه شوهرم از پس‌اندازم باخبر بشه می‌ترسم. می‌خواستم با پولی که پس‌انداز کردم ماشین بخرم، اما اگه شوهرم بفهمه اجازه نمی‌ده...

آقای ۴۲ ساله می‌گوید:

می‌دونم که همسرم تموم پس‌اندازش رو در اختیارم می‌گذاره، اما باز هم حواسم به میزان پس‌اندازش هست، دلم نمی‌خواد این پول از زندگی من خارج بشه. مثلاً به برادرش کمک کنه.

آقای ۵۸ ساله معتقد است:

پول زیاد دست خانم‌ها خطرناکه... چون اگه پول دستش زیاد باشه حرف من رو نمی‌خونه.

در این موارد، تلاش برخی خانم‌ها برای فرمانروایی بر منابع مالی خود و نیز تلاش همسرانشان برای حفظ فرمانروایی بر کل منابع مالی موجود در خانواده، تقسیم سنتی پول در بین زن و مرد را به چالش می‌کشد.

سرمایه‌گذاری؛ پول خاص علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تعداد اندکی از زنان گفتند که پول‌های خود را سرمایه‌گذاری می‌کنند. ظاهراً خانم‌ها تفاوت چندانی بین پول‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری قائل نمی‌شوند. آن‌ها درباره سرمایه‌گذاری می‌گفتند که پول را در بانک می‌گذارند یا با آن سکه و طلا می‌خرند. خانم ۴۱ ساله معتقد است:

پول را نباید نگه داشت. من با پول پس‌اندازم سریع طلا و سکه می‌خرم و همیشه هم سود کرده‌م.

خانم ۴۸ ساله می‌گوید:

پولم رو پس انداز می کنم و با اون سکه می خرم...

خانمی ۵۲ ساله می گوید:

با پول های پس انداز شده و خرید ماشین برای پسرم سرمایه گذاری می کنم.

خانمی ۳۸ ساله می گوید:

باید با پول های پس انداز شده کاری کنم که ارزش داشته باشه، مثل خرید خونه، اما به اون مبلغ نمی رسه... چون همیشه همسرم مشکلی اقتصادی پیدا می کنه که باید پس اندازم رو بهش بدم.

مردان کمتر پول را صرف خرید طلا می کنند و این کار را سرمایه گذاری محسوب نمی کنند.

آقای ۴۳ ساله می گوید:

... جنس می خرم برای مغازه، یا زمین خرید و فروش می کنم.

آقای ۴۲ ساله می گوید:

پس اندازم رو دوباره در جریان کار قرار می دم تا سود بیشتری ببرم.

آقای ۵۶ ساله معتقد است:

سرمایه گذاری فقط از طریق خرید زمین و ملک ارزشمند.

درصد خانم هایی که به خرید طلا برای سرمایه گذاری تمایل دارند بسیار بیشتر از کسانی

است که به خرید ملک تمایل دارند. خانمی ۵۷ ساله می گوید:

از اوایل جوانی م هر مقدار پول که پس انداز می کردم سریع طلا می خریدم. اوایل برای خودم، بعد از اینکه دختردار شدم، برای دو دخترم. این طلاها الان برای اون ها سرمایه شده.

نحوه سرمایه گذاری زنان با مبالغ کوچک پول و کنترل بر آن مرتبط است؛ در حالی که سرمایه گذاری هایی که مردان از آن یاد کرده اند، به جریان انداختن منابع مالی بیشتری را می طلبد. همچنین، در مواردی زنان و مردان گفته اند که درباره پس انداز زنان نیز در نهایت مردان تصمیم می گیرند. شاید از همین رو بسیاری از زنان پس اندازهای خود را به سرعت به زیورآلات تبدیل می کنند. این گونه موارد در کنار پس اندازهای کم یا متوسط زنان نشان می دهد که کنترل مقادیر زیاد پول به طور معمول در اختیار آنان نیست. بدین ترتیب، مبالغ در دسترس زنان کوچک تر از آن است که برنامه ریزی های استراتژیک از سوی آنها اجرا شود. از این رو، خریدن سکه و طلا نزد آنان به مراتب بیش از مردان است. خانم ها هم به خرید ملک اهمیت

می‌دهند، اما معمولاً به آن اندازه پول در اختیار ندارند. در پیمایش از پاسخ‌گویان خواسته شد تا سه اولویت سرمایه‌گذاری خود را اعلام کنند.

جدول ۹ نشان می‌دهد که رفتار مردان و زنان، در اولویت اول سرمایه‌گذاری، باهم متفاوت است. در برابر ۳۴/۴ درصد زنان که خرید طلا را اولویت اول سرمایه‌گذاری می‌دانند، ۹/۳ درصد از آنان به مخارج فرزندان اولویت می‌دهند و ۹/۹ درصد مایل به خرید ملک‌اند. فقط ۱/۶ درصد مردان خرید طلا را نخستین اولویت سرمایه‌گذاری خود دانستند. با توجه به نسبت مردان و زنان در نمونه، می‌توان گفت که مردان و زنان درباره سرمایه‌گذاری روی فرزندان کاملاً توافق دارند. آزمون کای اسکوتر با ارزشی معادل ۹۱/۷۱، درجه آزادی ۵ و معناداری ۰/۰۰۰ تفاوت رفتار بین زنان و مردان را در نخستین اولویت سرمایه‌گذاری تأیید می‌کند.

جدول ۹. جدول دو بعدی رابطه جنسیت و اولویت اول سرمایه‌گذاری (درصد)

جنسیت	اولویت اول سرمایه‌گذاری					
	بورس	طلا	ماشین	مخارج فرزندان	ملک	کار
زن	۰/۵	۳۴/۴	۳/۶	۱۹/۳	۹/۹	۰
مرد	۰	۱/۶	۰/۵	۹/۹	۱۷/۷	۲/۶
جمع	۰/۵	۳/۶	۴/۱	۲۹/۲	۲۷/۶	۲/۶

جدول ۱۰. جدول دو بعدی رابطه جنسیت و اولویت دوم سرمایه‌گذاری (درصد)

جنسیت	اولویت دوم سرمایه‌گذاری					
	طلا	خودرو	مخارج فرزندان	ملک	کار	سایر (خرید گوشی موبایل و بورس)
زن	۲۱/۳	۱۸/۴	۱۰/۳	۱۶/۹	۰	۱/۵
مرد	۳/۷	۱۰/۳	۵/۹	۸/۸	۲/۲	۰/۷
جمع	۲۵	۲۸/۷	۱۶/۲	۲۵/۷	۲/۲	۲/۲

در انتخاب دومین اولویت برای سرمایه‌گذاری، کماکان رفتار زن و مرد تفاوت معنادار دارد. کای اسکوتر با ارزش ۱۴/۷۸، درجه آزادی ۶ و معناداری ۰/۰۲۲ بر این تفاوت گواهی می‌دهد. در اولویت دوم، کماکان خرید طلا بیشترین فراوانی را در انتخاب خانم‌ها به خود اختصاص داده است، اما فراوانی آن به خرید خودرو و ملک نزدیک است.^۱ نگاه مردان و زنان درباره خودرو و ملک به هم نزدیک‌تر شده است. کماکان هر دو با نسبت مشابهی به هزینه‌کردن برای فرزندان به‌مثابه یک سرمایه‌گذاری فکر می‌کنند، اما این گزینه وزن خود را در اولویت دوم از دست داده است.

۱. دو تن از آن‌ها به خرید گوشی موبایل توجه کردند.

تفاوت رفتار زنان و مردان در سرمایه‌گذاری در سومین اولویت هم معنادار است. نکته مهم این است که از بین ۱۳۰ زنی که به گزینه اول پاسخ داده‌اند، فقط ۳۴ زن به این گزینه پاسخ دادند. نسبت درصد مردانی که به این پرسش پاسخ داده‌اند تقریباً دوبرابر زنان است، که می‌تواند به معنای دسترسی به گزینه‌های بیشتری برای آنان قلمداد شود؛ یعنی برای بخش بزرگی از زنان گزینه سومی مطرح نیست.

نحوه سرمایه‌گذاری خانم‌ها با بالاتر رفتن سن تغییر کرده است. توجه به خرید طلا برای سرمایه‌گذاری با افزایش سن با شیب تندی کاهش می‌یابد. اگرچه این شیب در بقیه موارد به شدت خرید طلا نیست، بیانگر تمایل کمتر خانم‌ها به سرمایه‌گذاری است.^۱ گزینه مخارج فرزندان تقریباً اهمیت خود را در دوره‌های مختلف سنی بانوان حفظ کرده و شیب کاهنده بسیار اندکی دارد، که کاملاً با رفتار خانم‌ها در همه بخش‌های پیشین هم‌خوانی دارد.

جدول ۱۱. جدول دوبعدی رابطه بین سن زنان و اولویت اول سرمایه‌گذاری (درصد)

جمع	گروه‌های سنی			گویه	اولویت اول
	۶۴ تا ۵۵ سال	۵۴ تا ۴۵ سال	۴۴ تا ۳۵ سال		
۰٫۸	۰	۰	۰٫۸	۰	بورس
۵۱٫۲	۱٫۶	۳٫۲	۹٫۶	۳۶٫۸	خرید طلا
۵٫۶	۰	۰٫۸	۰	۴٫۸	ماشین
۲۹٫۶	۴	۷٫۲	۸	۱۰٫۴	مخارج فرزندان
۱۲٫۸	۰٫۸	۳٫۲	۱٫۶	۷٫۲	ملک
۱۰۰	۶٫۴	۱۴٫۴	۲۰	۵۹٫۲	جمع

اجرای کای اسکوتر در مورد رابطه بین سن زنان و اولویت اول سرمایه‌گذاری معادل ۱۴۹٫۷ با درجه آزادی ۲۰ و $Sig=۰/۰۰۰$ است. آزمون کای اسکوتر در مورد رابطه بین سن مردان و نحوه سرمایه‌گذاری آنان ۹٫۲۸۱ با درجه آزادی ۱۲ و $Sig=۰/۶۷۹$ است که بیانگر متفاوت نبودن رفتار مردان در سنین مختلف در این باره است. این یافته در مقایسه رفتار زنان و مردان نکته بسیار مهمی است، زیرا از تفاوت رفتار با پول در بین دو جنس حکایت دارد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج داده‌های کیفی و کمی حکایت از آن دارد که همان‌طور که زلیزر ذکر می‌کند، نوع پول در دسترس زنان معمولاً از نوع پول خاص است. رفتار زنان در هزینه‌کرد پول نیز عمدتاً از نوع رفتار با پول خاص است. زنان حتی در شرایطی که به دستمزد ماهانه دسترسی داشته و به نوعی به پول برای همه موارد دسترسی دارند، اغلب تمایل به هزینه‌کرد پول خود به شکل

۱. مشابه همین رفتار در مورد پس‌انداز هم دیده شد.

اهداف خاص دارند. این رفتار در مورد پس‌انداز هم مشاهده می‌شود. آنان معمولاً با توجه به نقش‌های مادرانه، به پس‌انداز توجه می‌کنند. با توجه به نوع پول در دسترس آنان، پول خاص، نحوه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در نزد زنان، در مواردی با مردان متفاوت است؛ یعنی به‌رغم مشابهت درباره فرزندان، زنان بیشتر به خرید زیورآلات طلا توجه دارند؛ درحالی‌که مردان به خرید زمین و ملک می‌پردازند. از این‌رو، دیده می‌شود نزد زنان حفظ پول برای هزینه در موارد خاص به‌مثابه سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود. معمولاً مدیریت اجرایی خانه و تصمیم‌گیری درباره امور روزمره مثل غذا، لباس، یا وسایل منزل برعهده زنان است و پول آنان در این مسیر هزینه می‌شود. در همین زمینه، تعریف زنان از هزینه شخصی با مردان تفاوت دارد، بدین ترتیب که آنان علاوه بر خرید لباس و لوازم آرایش، مواردی مانند خرید هدیه، خواسته‌های فرزندان و هزینه برای امر خیر را جزء هزینه‌های شخصی محاسبه می‌کنند؛ اما مردان چنین رویکردی نداشتند. این پژوهش نشان می‌دهد که از بین چهار منبع اصلی پول در دسترس زنان (خرج خانه، پول توجیبی، ارثیه یا هدیه از سوی والدین و دستمزد)، دو نوع آن به شوهر به‌مثابه نان‌آور خانه مربوط است و ارثیه یا هدیه نیز در بیشتر مواقع از سوی پدر به زنان می‌رسد. از این‌رو، سه منبع مالی در دسترس زنان از سوی مردان خانواده تأمین می‌شود. زنان معمولاً به مبالغ مالی کوچک‌تری دسترسی دارند و درباره امور روزمره تصمیم می‌گیرند. با توجه به یافته‌های این پژوهش، زنان به‌مثابه مدیران و مردان سیاست‌گذاران مالی خانواده‌اند. البته، دسترسی زنان به دستمزد ماهانه، به‌مثابه پول برای همه موارد، این شرایط را تا حدی به چالش می‌کشد.

منابع

- [۱] آرون، ریمون (۱۳۷۲). *مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی*، ترجمه باقر پرهام، تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- [۲] ازکیا، مصطفی؛ دربان، آستانه (۱۳۸۲). *روش‌های کاربردی تحقیق*، تهران: کیهان.
- [۳] بهرامی‌تاش، رکسانا (۱۳۸۹). *چالش با اقتصاد نولیبرالیسم (جنسیت و جهانی‌سازی در آسیای جنوب شرقی)*، ترجمه غلامحسین فتح‌الله نوری، تهران: تهران.
- [۴] روستا، مهرداد (۱۳۸۸). «بررسی وضعیت توزیع درآمد در ایران»، *اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، خرداد و تیر ۱۳۸۱، ش ۱۷۷ و ۱۷۸.
- [۵] ریتزر، جورج (۱۳۷۴). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی، چ ۲.
- [۶] علیرضانژاد، سهیلا (۱۳۹۰). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی جوامع صنعتی: تغییرات از جامعه صنعتی به جامعه پسا صنعتی*، تهران: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

- [۷] کرسول، جان؛ پلانوکلاک (۱۳۹۰). *روش‌های پژوهشی ترکیبی*: ترجمه علیرضا کیامنش، جاویدسرایبی، تهران: آبیژ.
- [۸] کوزر، آلفرد لوئیس (۱۳۸۹). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- [۹] مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). *سال‌نامه آماری تهران*: مرکز آمار ایران.
- [۱۰] واندنبرگ، فردریک (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی جرج زیمل*، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: توتیا.
- [11] Alirezanejad, Soheila (2013). "Saving or Spending Money Women Making Decision in Rural Iran" *Journal of Middle East Women Studies*. Vol. 9 No. 1 winter.
- [12] Fleming, R. (1997). *The Common Purse*. Auckland: Auckland University Press.
- [13] Simmel, Gorge (2004) *The Philosophy of Money* (third enlarged edition), ed. David Frisby, Trans. Tom Bottomore and David Frisby, London and New York: Rutledge.
- [14] Millner, Denene and Chiles, Nick, 2009. *Money, Power, Respect*. USA:HarperCollinse-books. [www://harpercollinsebooks.com](http://www.harpercollinsebooks.com)
- [15] Vogler, Carolyn; Lyonette, Clare and WigginsD.Richard(2007). "Money, Power and Spending decisions in intimate relationships". *The Sociological Review*, 56:1/v2451/blackwell/journals/SORE_v56_i1/sore_779.
- [16] Zelizer, Viioviana.(2008) *The Social Meaning of Money: The American Journal of Sociology*, Vol. 95, No.2.